

Een archeologische begeleiding (protocol beperkte verstoring) op de locatie Grotestraat 19-21 te Cuijk (NB)

M.C. Botermans & N. van Malssen

ARC-Rapporten 2010-227

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologische begeleiding (protocol beperkte verstoring) op de locatie Grotestraat 19-21 te Cuijk (NB)

ARC-Rapporten 2010-227
ARC-Projectcode 2009/804

Tekst

M.C. Botermans & N. van Malssen

Afbeeldingen

M.C. Botermans & N. van Malssen

Redactie

N. van Malssen

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological Research & Consultancy

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

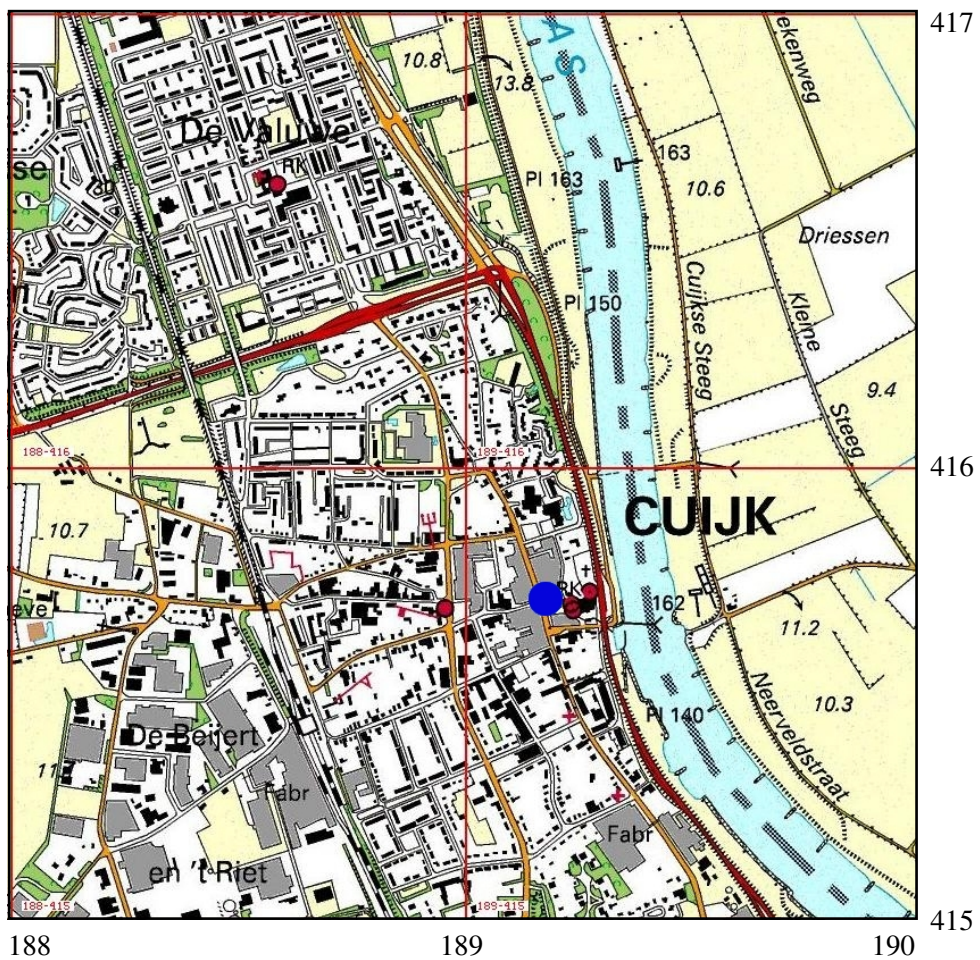
Projectnaam	Sloopbegeleiding Grotestraat 19-21
Projectcode	2009/804
CIS-code	38.464
Status	Definitief (19 oktober 2010)
Projectleider	M.C. Botermans (ARC bv)
Contact	m.botermans@arcbv.nl
Opdrachtgever	Gemeente Cuijk, mw. F. Jurgens
Bevoegd gezag	Gemeente Cuijk, mw. F. Jurgens

Locatiegegevens

Toponiem	Grotestraat
Plaats	Cuijk
Gemeente	Cuijk
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	46A
RD-coördinaten	Centrumcoördinaat: 189.205/415.720
Oppervlakte	130 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geomorfologie	Terrasafzettingen
Bodem	Opgehoogde stadsgronden

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (binnen blauwe stip) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van de gemeente Cuijk heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologische begeleiding (protocol beperkte verstoring) uitgevoerd op de locatie Grotestraat 19-21 te Cuijk. Het onderzoek is uitgevoerd op 7 december 2009 door ing. M.C. Botermans (projectleiding) en dhr. K. Vroonhoef (veldtechniek). Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).¹

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

Het plangebied betreft het erf achter de panden Grotestraat 19 en 21, dat toegankelijk is via de Kerkstraat. De locatie ligt in de dorpskern van Cuijk (afb. 1), binnen de contouren van een *vicus* (rurale nederzetting) uit de Midden-Romeinse Tijd. Ook lag hier in de Laat-Romeinse Tijd een *castellum*. Dit deel van Cuijk is een monument van hoge archeologische waarde (AMK-terrein 15.716; afb. 2).

1.3 Doel van het onderzoek

Toelichting bij de keuze voor een AB-beperkte verstoring:

De planingrepen vormen in eerste instantie geen risico voor de historisch-landschappelijke waarden en de bouwhistorische waarden in het plangebied, omdat ze niet aangetast worden, dan wel niet aanwezig zijn in het plangebied. De archeologische verwachting voor het gehele plangebied is zeer hoog aangezien het gebied in de dorpskern van Cuijk op een terrasrug ligt, waarbij er een grote kans is op het aantreffen van prehistorische, Romeinse en middeleeuwse sporen. Het aantreffen van resten van de verdediging van het laatromeinse fort is vrijwel zeker. De bouwingrepen tasten mogelijk de aanwezige archeologische resten aan. Een booronderzoek is in dit geval van zeer beperkt nut, aangezien er waarschijnlijk ondoordringbaar puin in de ondergrond zit en de nieuwbouwplannen de contouren van bestaande bebouwing niet overschrijden. Een archeologische sloopbegeleiding is daarom de meest voor de hand liggende optie om aan de archeologische zorgplicht te voldoen. Indien de funderingen van een eventueel nieuw te graven kelder dieper gaan dan de verstoringsdiepte van de huidige bebouwing zullen op die locatie voortzettingen moeten worden gepleegd van de reeds ontworpen proefsleuf op het achterterrein van genoemde panden ter controle van de intactheid van de bodem en eventuele aanwezigheid van archeologische indicatoren.²

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

²Bron: PvE Sloopbegeleiding.

Doel van een AB-beperkte verstoring

Het doel van een archeologische begeleiding-beperkte verstoring is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Hiertoe zijn in het Programma van Eisen (PvE), dat is opgesteld door prof. dr. A.V.A. Bosman en mw. drs. S.M. van Roode (Past2Present), de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

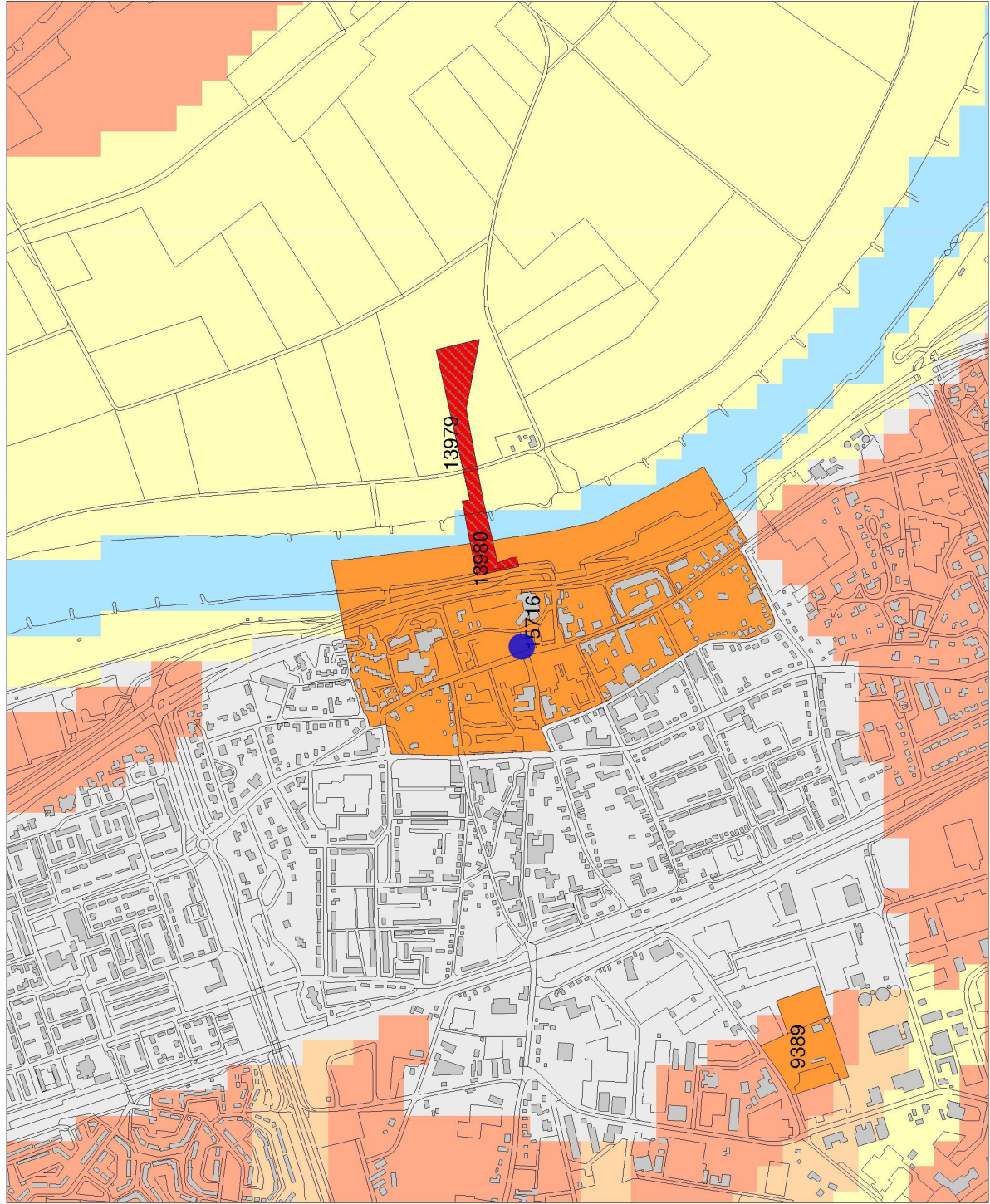
- 1 *Zijn er archeologische resten, ouder dan 50 jaar, in situ aanwezig?*
- 2 *Indien blijkt dat de archeologische resten in situ verkeren, wat is de aard, kwaliteit, kwantiteit en datering daarvan?*
- 3 *Zijn er aanwijzingen voor een voorganger van het 19e-eeuwse woonhuis?*
- 4 *Indien geen archeologische waarden worden aangetroffen, wat is hiervoor de reden (gemiste ingreep, aard werkzaamheden, verstoring etc.)?*
- 5 *Dient de geplande proefsleuf op het achterterrein te worden voortgezet tot in het deel van het plangebied waar deze archeologische sloopbegeleiding heeft plaatsgevonden?*

1.4 Werkwijze

De funderingen van de voormalige bebouwing aan de Grotestraat 19 en 21 zijn door bouwbedrijf Martensbouw onder archeologische begeleiding verwijderd. Er is met de sloop begonnen aan de straatkant, waar de kelders zich bevonden, waarna de sloop in oostelijke richting is voortgezet. De kelderfunderingen en funderingen van de gesloopte panden aan de weggant en aan de noord- en zuidzijde van het plangebied zijn *in situ* gebleven om verzakkingen van de weg en de om het plangebied heen liggende bebouwing tegen te gaan. De keldervloeren en funderingen zijn op zo'n manier verwijderd dat zo min mogelijk verstoring van het bodemarchief heeft plaatsgevonden. Vooral is gelet op funderingsresten ouder dan de voormalige 19e-eeuwse bebouwing. Binnen het plangebied is waar de oorspronkelijke bebouwing gestaan heeft over de hele breedte ongeveer 50 cm –mv verdiept.

Aan de achterzijde van de voormalige bebouwing zijn sleuven met een diepte van 50 tot 80 cm –mv en 1,5 m breed gegraven voor de vorstranden van de toekomstige nieuwbouw. Eén van deze sleuven (roodbruin op afb. 3) is begeleid. Deze sleuf is oostwest georiënteerd en ligt parallel ten zuiden van de aangelegde proefsleuf. De locatie van de kelders en het ontgraven deel van het plangebied is ingemeten en getekend (schaal 1:50), evenals de hoogte van het vlak. Vondsten zijn verzameld per segment van 10×10 m. Profielen zijn niet genomen omdat het bodemarchief te recent verstoord was of omdat recent muurwerk aanwezig was. Het vlak en de stort zijn afgezocht met een metaaldetector.

190458 / 416737

188078 / 414793

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 (c)TDN
- MONUMENTEN
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 2. Uitsnede van de IKAW/AMK, de onderzoekslocatie binnen de blauwe stip.

2 Resultaten

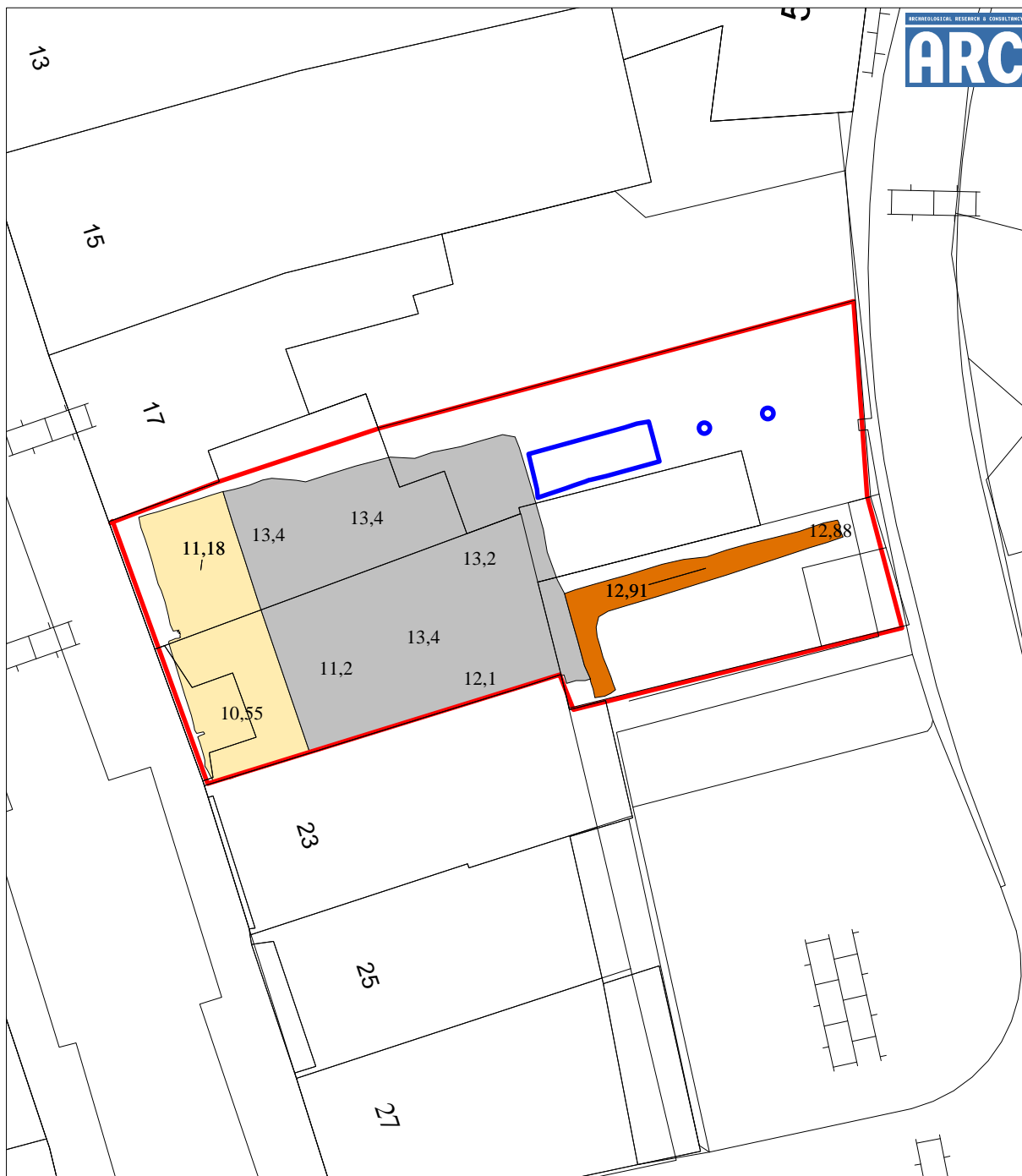
2.1 Sporen en structuren

Bij de archeologische begeleiding zijn, anders dan 19e-eeuwse muurresten van de voormalige bebouwing, geen archeologische waarden/sporen aangetroffen (afb. 3). Het vloerniveau van de kelder behorende bij Grotestraat 19 lag op een diepte van 2,4 –mv. Na het verwijderen van de vloer en de hieronder gelegen stabilisatielaag is op 2,8 m –mv een vlak in de C-horizont aangelegd waarin geen sporen zijn aangetroffen. Het vloerniveau van de kelder behorende bij Grotestraat 21 is niet aangetroffen, omdat deze reeds voor de begeleiding verwijderd was. De C-horizont lag hier op 3,3 –mv; ook hier zijn geen sporen aangetroffen (de locatie van de verwijderde kelders in geel op afb. 3).

Bij de aanzet van het booggewelf is deels breuksteen gebruikt van een oudere fase, al het andere aangetroffen muurwerk behoort tot de 19e-eeuwse fase van de voormalige bebouwing. Bij het verwijderen van de bovenste laag, tot op een diepte van 50 cm –mv is alleen materiaal aangetroffen uit de Nieuwste Tijd. Het betrof voornamelijk puinhoudende grond (lichtgrijs op afb. 3). Bij de aanleg van de funderingssleuf aan de achterzijde van de voormalige bebouwing is aardewerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen in een bruingrijs iets humeus ophogingspakket, waarin zich geen sporen bevonden. Dit recente ophogingspakket is ook aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek (roodbruin op afb. 3).

2.2 Vondsten

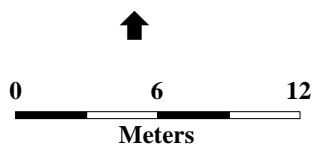
Tijdens het veldwerk is vondstmateriaal verzameld (aardewerk, metaal, glas en bouwpuin) dat eenduidig in de late 19e- en 20e eeuw is te dateren. Het materiaal uit de funderingssleuf dateert uit de Nieuwe Tijd. Het vondstmateriaal heeft geen verdere uitwerking en wordt niet gedeponerd.

Legenda

- C-Horizont
- Ophogingslaag nieuwe tijd
- Ophogingslaag nieuwste tijd
- Proefsleuf met boringen voormalig onderzoek
- Locatie plangebied archeologische begeleiding

13,41 Hoogte t.o.v. NAP

Abbeelding 3. Overzicht van de aangetroffen sporen.

3 Conclusie

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord:

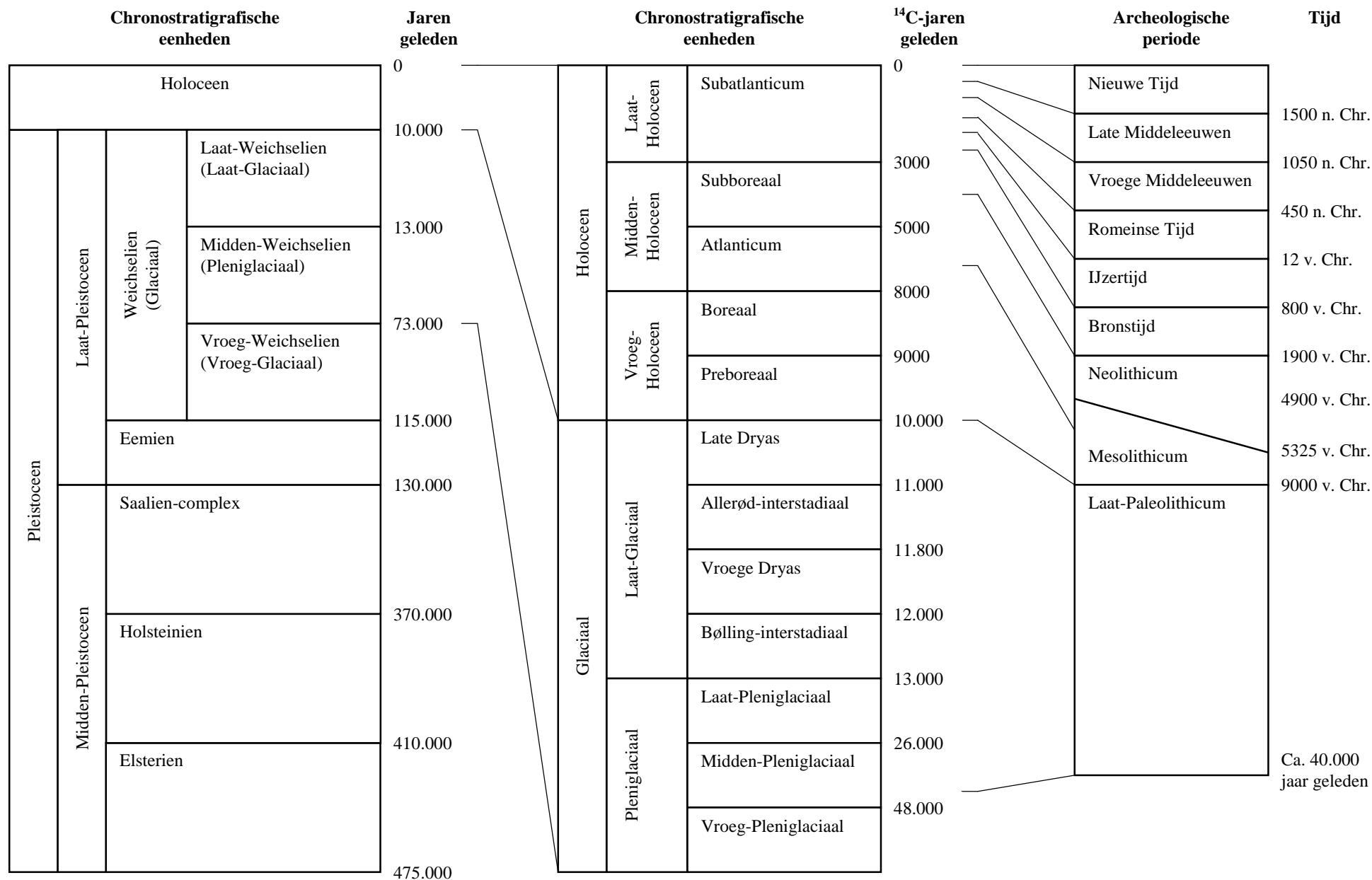
- 1 *Zijn er archeologische resten, ouder dan 50 jaar, in situ aanwezig?*
Er is recent muurwerk ouder dan 50 jaar aanwezig. Het gaat hierbij om muurfunderingen uit de 19e eeuw.
- 2 *Indien blijkt dat de archeologische resten in situ verkeren, wat is de aard, kwaliteit, kwantiteit en datering daarvan?*
Er waren enkele funderingsmuren en keldermuren aanwezig. De kwaliteit van het 19e-eeuwse muurwerk is goed; deels is een breuksteen van een oudere fase hergebruikt. Of deze breuksteen afkomstig is van dezelfde locatie of van elders is aangevoerd is niet vast te stellen.
- 3 *Zijn er aanwijzingen voor een voorganger van het 19e-eeuwse woonhuis?*
Door de geringe diepte van de ontgraving en de verstoringen van de 19e-eeuwse bebouwing is deze vraag niet te beantwoorden. Bij de aanzet van het 19e-eeuwse keldergewelf zijn bakstenen van een oudere fase hergebruikt. Dit kan erop wijzen dat deze bakstenen uit de nabijheid van deze constructie afkomstig zijn. Muurwerk *in situ* van voor de 19e eeuw is niet aangetroffen.
- 4 *Indien geen archeologische waarden worden aangetroffen, wat is hiervoor de reden (gemiste ingreep, aard werkzaamheden, verstoring etc.)?*
De reden dat er geen archeologische waarden zijn aangetroffen, anders dan de 19e eeuwse bebouwing, is dat de diepte van het aangelegde vlak (wat ook de maximale ontgravingsdiepte zal zijn) zich in bodemlagen uit de Nieuwe Tijd bevond. Onder deze laag zullen zo goed als zeker oudere fases aanwezig zijn, waaronder de buitenste gracht van het laatromeinse *castellum*. De verwachte ligging van de buitenste gracht is te situeren iets ten oosten van de kelders aan de Grotestraat 19 en 21
- 5 *Dient de geplande proefsleuf op het achterterrein te worden voortgezet tot in het deel van het plangebied waar deze archeologische sloopbegeleiding heeft plaatsgevonden?*
De sleuf van het reeds uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (Botermans & Stokkel 2009) hoeft niet verlengd te worden in de richting van de huidige onderzoekslocatie. Dit omdat bij de nieuwbouw geen archeologische waarden zullen worden aangetast. Daarom zou een verlenging van de proefsleuf het bodemarchief onnodig verstoren.

4 Samenvatting

Tijdens de archeologische begeleiding-protocol beperkte verstoring van het verwijderen van funderingen en kelders van de voormalige bebouwing aan de Grotestraat 19 en 21 zijn geen noemenswaardige archeologische sporen of resten gevonden. Er is 19e-eeuws muurwerk aangetroffen en ook het vondstmateriaal (aardewerk, metaal, glas en bouwpuin) dateert uit de 19e eeuw. De Romeinse ophogingslaag die tijdens een eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek (Botermans & Stokkel 2009) iets ten oosten van de huidige onderzoekslocatie werd aangetroffen, is niet gevonden.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.
- Botermans, M.C. & P.J.A. Stokkel, 2009. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een proefsleuf aan de Grotestraat 19-21 te Cuijk, gemeente Cuijk (N.-Br)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2009-224).
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Bijlage 1. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.